

Sa Bandera de 4 moros

Ufìtziu Lìngua Sarda de su Gerrei

**Armùngia, Ballau, Biddesatu, Goni, Sant'Andria 'e Frius,
Santu 'Asili 'e Monti, Pauli Gerrei, Silius, Scalepranu**

Lege 482/99 e L.R. 22/2018

Annualidade 2023

Sa Bandera de is 4 Moros

Sa Bandera de is Bator Moros est su sùmbulu printzipale de sa Sardigna, adotada in manera ufiziale dae sa **Regione Autònoma** in su 1950. De origine medievale, est formada dae sa **Rughe de Santu Òrgiu** e dae bator concas de moros bendadas, chi rapresentant bator **Res Saratzenos**. Est acapiada in modu istòricu a sa bandera de ispagnola de s'Aragona e a sa Bandera "**Testa Mora**" de s'ìsula de sa **Còrsica**.

Ma cale est s'origine sua?

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

Su primu istudiosu chi at afrontadu in manera sientifica sa gènesi de s'insigna sarda est istadu, in su 1624, s'istòricu gesuita **Jaime Pinto**.

Custu at atribuidu su vessillu a su paba **Beneitu VIII in su 1020**, su cale aiat imbiadu in Sardigna un'istendardu cun sa Rughe comente invitu a nche bogare is **Moros**; is Sardos posca diant àere agiuntu is bator concas nieddas, in ammentu de s'iscunfita issoro.

A manu manca su Paba Beneitu VIII

🔍 Sa traditzione istòrica bolet chi is 4 moros rapresentent sa vitòria de is ispagnolos contra is Saratzenos in sa batalla Alcoraz de su 1096

Creu-Alcoraz-1524-Jeronimo-Martinez-Retablo-Santu Òrgiu e Pedru I de Aragona

Sa noa prus antiga subra s'emblema est de **1281**, in riferimentu a su sigillu de sa **cantzelleria** reale de Pedru III de Aragona.

A pustis chi sa Sardigna fiat intrada a fàghere parte de sa Corona de Aragona, custos **sigillos** arribbant fintzas a Sardigna, in sa serrada de is documentos de is Res Giagu II, Alfonso su Benignu e Pedru IV ;

Sa traditzione sardu-ibèrica imbetzes cunsiderat su sìmbulu un'imbentu de Re **Pedru I de Aragona** pro festare sa vitòria contra is Moros de is cristianos, in sa **batalla de Alcoraz de su 1096**, sìmbulu de su cumentzu de sa **Riconquista** ispagnola in sa penìsula ibèrica.

Sa vitòria diat èssere istada otenta gràtzias a s'agiudu de **Santu Òrgiu** (s'emblema suo fiat una rughe ruja in campu biancu), chi segundu su contu fiat intervènnidu in su campu de batalla in agiudu de is cristianos, seghende sa conca a bator res saratzenos.

In artu, esemplare originale de sigillu aragonesu allogadu in s'Archìviu Istòricu Comunale de Casteddu.

In s'Istemmàriu de Gelre, pro sa primu bia, is 4 Moros benint riferidos in modu ufiziale a sa Sardigna

Tra su **1370 e 1386**, agatamus, pro sa primu bia, su sìmbulu de is bator Moros acapiadu a sa Sardigna in **s'Istemmàriu de Gerle** (a manu bona) unu manuscritu de àrea olandesa chi riprodit is istemmas de is regnos de totu Europa.

In su documentu s'agatat in mannu s'istemma de sa Corona de Aragona, e in piticu tres istemmas de is regnos achiridos a s'internu de sa Corona de Aragona etotu, tra is cales sa **"Testa di Moro"** de sa Còrsica e is bator Moros sena benda in cherbeddos in campu biancu, divididos dae sa rughe de Santu Òrgiu.

Est possibile però chi s'istemma sardu siat istadu agiuntu carchi deghènniu prus a tardu, pro ite, a s'època esistiat galu su **Regnu de Sardigna e de Còrsica, costituidu in su 1297 dae Paba Bonifàtziu VIII** e chi cumprendiat totu e is duas is ìsulas.

S'istemma s'agatat torra in un'àteru istemmàriu de su sèculu XV, forsis de àrea lorenese (arrimadu in sa Biblioteca nazionale de Frantza). In su 1509, in un'àteru istemmàriu portughesu (**Livro do Armeiro-mor**), sa Sardigna est in manera istrana rapresentada cun sa rughe de Santu Giòrgiu ebbia.

A manu manca s'istemmàriu portughesu "Livro do Armeiro-mor" (1509), in ue sa Sardigna benit rapresentada cun sa rughe de Santu Òrgiu ebbia, sena is Bator Moros.

Su sìmbulu cumparet in s'istemma aragonesu e est presente galu oe in s'iscudu de sa provìntzia autònoma

Dae sa segunda metade de su Tregentos su sìmbulu cumparet in s'istemma aragonesu e in numerosas òperas a istampa, cartas geogràficas, in sa fatzada de edifitzios e munedas.

Immoe puru s'iscudu de sa provìntzia autònoma ispagnola de **Aragona** est un'istemma divididu in bator partes, a manu manca est presente sa versione originale de sa bandera de is Bator Moros, chi fiat sa versione adotada dae Pedru I de Aragona.

In artu, bandera Provìntzia Autònoma de Aragona

A sa fine de su 1400, cando, suta de **Ferdinanu II de Aragona** su **Catòlicu** e **Isabella I de Castìgia**, sa Corona de Aragona e su regnu de Castìgia s'aunint in su Regnu de Ispagna.

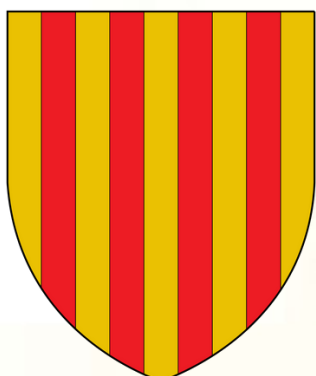

In artu, istemma de is Res Catòlicas

Is **Catalanu-Aragonesos** poderant pro issos sa bandera cun is bator palos rujos in campu de oro, e tzedent a sa Sardigna cussa de is Bator Moros cun sa benda in cherbeddos, comente sinnu regale, e girados cara a s'asta.

A suta, domìnios Catalanu-Aragonesos

A manca, Istemma de is Catalanu-Aragonesos de Ispagna

In pitzu, istemma de sa Sardigna Catalanu-Aragonesa

Sa Bandera de is 4 Moros benit lassasa a is Aragonesos de Sardigna e at a divenire su sìmbolu suo

A su tempus de Càralu V is 4 Moros benint postos in su gonfalone de is corpos ispetziales chi lompiant dae sa Sardigna

A su tempus de Càralu V de Aragona, s'esèrtzitu benit torrada a organizzare in sa base de **is Tercios**, cadaunu costituidu dae 3000 òmines, pro su prus ispagnolos, ma peri mertzenàrios tedeschos, italianos, vallones e sordados de is territòrios ispagnolos in is Paisos Bàscios, Nàpoli e Sitzìlia.

Su sìmbulu de is bator Moros aparit in su gonfalone de is corpos ispetziales bènnidos dae sa Sardigna, su gasi naradu Tercio Viejo de Cerdeña, opuru **Tercios de Cerdeña**, chi s'at a distìnghere in sa defensa de s'ìsula dae is curreras barbarescas e morescas, prus che totu in sa batalla de Tùlisi de su 1535 contra is turcos, e in sa famada batalla navale de **Lepanto de su 1571**.

In artu, s'àbila imperiale a duas concas de Càrulu V, cun s'istemma is 4 moros

A sutu, bandera de is 4 Moros in s'intzisione de su 1599 de s'interru de Càralu V de Asburgu

Est dae su tempus de is **Res Catòlicos** e massimamente dae s'època de Càralu V chi agatamus prus a fitianu is 4 Moros comente sìmbulu de su Regnu de Sardigna tra is medas possedimentos de s'imperadore.

In unu libru impreatu in sa famada imprenteria **Plantin de Anversa** ddoe est rapresentadu su corteu fùnebre de su matessi soberanu formadu dae alfieris e caddos mudados cun is insignas de cada istadu.

In Sardigna e in documentos sardos, sa primu atestazione segura de s'istemma est in su frontespìtziu de is atos de su bratzu militare de su parlamentu sardu, is **Capitols de Cort del Stament militare de Serdenya**, impreatu in Casteddu in su 1591.

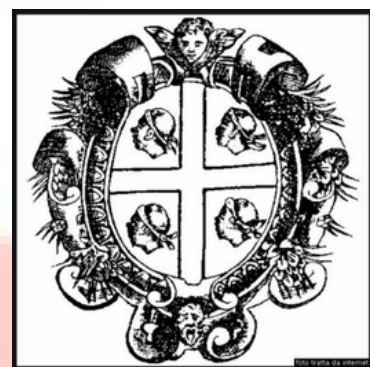
S'iconografia de su s'ìmbulu v`ariat in custos s`eculos. Is concas benint disegnadadas giradas a manu bona o a manca, opuru afrontadas, coronadas o cun sa benda in cherbeddos, opuru a concas iscinta.

Sa benda in is cherbeddos de is 4 Moros, essida in is riprodutzones a partire dae su 1400, est a n`arrere paris cun su contu de sa batalla de Alcoraz cun s'interventu de Santu `Orgiu, **cambiat in is s`eculos**.

Is concas sunt rapresentadas giradas a manu bona o a manu mala, o afrontadas. A bias sunt iscuguddadas, a bias coronadas, o inghiriadas dae una benda in cherbeddos. S'orientamentu v`ariat, ma sa cara est prus che totu girada a manu manca.

In is Capitols de Cort del Stament Militar de Serdenya, de su 1591, is concas sunt giradas a manu manca e sa benda est in cherveddos.

Su frontespìtziu de is Annales de sa Corona de Aragòn, redatzionados dae su 1562 a su 1580 in su 1610, chi contant is fatos de su regnu de Aragona dae su perìodu isl`amicu finas su regnu de Ferdinando su Catòlicu. Sa conca de is moros est coronada.

In custu manuscritu de su 1631 de su giuradu casteddaju Francisco Carmona, arrimadu in sa biblioteca Universitària de Casteddu e denominadu Alabanças de los Santos de Cerdeña, is bator Moros sunt afrontados.

Is Bator Moros remplassant su s'ìmbulu de s'àrbore irraighinadu

Istemma de su Giuigadu de Arborea in sa crèsia de Santu Serafinu de Ghilatza

Cun su colare de su tempus, sa bandera cun su s'ìmbulu de is 4 Moros s'imponet subra su s'ìmbulu de is Sardos chi gherraiant contra s'invasione catalanu-aragonesa, el Desdichado, est a nàrrere **s'àrbore irraighinadu**, presente in sa bandera de su giudicadu de Arborea.

Is Bator Moros remplassant su s'ìmbulu de s'àrbore irraighinadu

In custa època, cando is gherras longas cun su Giudicadu de Arborea fiant oramai cosa iscarèschida, is colonos ibèricos fiant intrados dae generatziones in sa sotziedade sarda.

Sa Sardigna. ma fintzas s'Aragona e sa Catalugna, fiant istados incorfados dae **s'Imperu Asbùrgicu**, ma mancari su sentimentu de appartenèntzia a s'ideologia asbùrgica, s'atacamentu de is sardos a cussu istadu minore rapresentadu dae is bator moros, fiat crèschidu galu de prus.

Su sìmbulu de is 4 moros passant a is Savojas. Is bendas calant in is ogros

Cun su **tratu de Londra e posca cun su de s'Aia**, sa Sardigna benit intregada a is Savojas, chi nde pigant possessu in su **1720**, solu pro otènnere su tìtulu reale. Difatis is Savojas fiant ducas ebbia.

Cun s'assignazione de s'ìsula, Vittorio Amedeo II at a divenire su de deghessete res de Sardigna

Arma cunposta dae Carlo Emanuele III in su 1730

Is bator Moros benint postos in s'istemma de is Savojas, cando, in su 1720, divenint Res de Sardigna. S'istemma cumparet in is atos, dinari e banderas. Is Savojas adotant s'istemma cun is 4 Moros cun una corona e girados a manca. A s'inìtziu sa benda est posta in cherbeddos, ma dae sa metade de su '700 calat in is ogros.

Bandera de su Rennu de Sardigna cun s'istemma sabàudu in pitzu

In su **1861**, cun sa nàschida de su Regnu de Itàlia **acabbat su regnu de Sardigna** a pustis de 567 annos de esistèntzia. Benit adotadu pro totu su regnu su tricolore, e is bator Moros abarrant petzi in is insignas de is corpos militares.

Istemma de su Rennu de Sardigna de su primu Otighentos

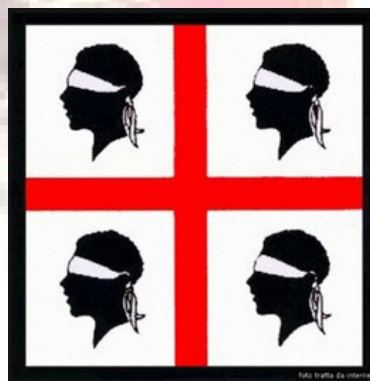
Is bator Moros divenint s'imbùlu identitariu de su pòpulu sardu

S'iscoperta de is identidades natzionales, meda sentida in s'Otighentos, at portadu sa populatzione sarda a bìere is bator Moros comente unu s'imbùlu identitariu, e a collegare, **in modu isballiadu**, s'orìgine sua a su **perìodu giudicale**, comente chi is bator Moros aerent tentu unu collegamentu cun is bator giudicados esìstidos in su perìodu medievale sardu.

Su s'imbùlu de isbator Moros benit postu in is istendardos de sa **Brigada Tàtari** creada sa 1 martzu 1915, devènnida legendària pro is impresas eròicas in su fronte austriacu de sa **Gherra Manna**.

Is bator Moros benint impreados in su 1921, dae su **Partidu Sardu de Atzione**, costituitu dae Camillo Bellieni, Emilio Lussu e dae àteros rèdutzes de sa Gherra Manna arruolados in sa Brigata Tàtari.

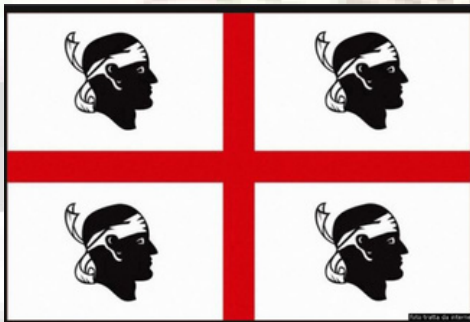
In su 1920 nàschet sa sotziedade de fùbalu de su **Casteddu**, chi tenet in s'istemma is 4 moros. Su Casteddu binchet su **campionadu italianu 1969/70** e is 4 Moros ant a divènnere semper de prus s'imbùlu identitariu de is sardos.

In su 1952 is 4 Moros benint seberados comente s'ìmbulu de sa Regione Autònoma de sa Sardigna

Cun sa nàschida de s'Itàlia repubblicana, cun unu decretu de su presidente de sa repùbblica Luigi Einaudi de su 5 de argiolas 1952, s'iscudu cun is bator Moros devenit s'istemma ufitziale de sa regione Autònoma de sa Sardigna.

In su 1999 sa bandera benit modificada. Is Moros portant sa benda in cherbeddos e pòmpiant in modu significativu a manu bona, comente invitu a non prànghere su passadu, ma pensare a costruire unu benidore mègius pro s'ìsula.

Sa Giunta de Renato Soru su 25 ghennàrgiu 2005 modificat torra sa bandera. Benint lassados is cuntzetos de su 1999, ma torrados a bisitare in una rapresentatzione gràfica prus elegante.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

In su 2010 sa Giunta Cappellacci, pro preservare sa continuidade de su patrimòniu archivìsticu de is atos de s'Amministrazione regionale, riprìstinat s'istemma de su 2005 in totus is atos internos e esternos de sa regione Autònoma de sa Sardigna, cun ditzitura bilìngue